

Een nationale neuriehymne lijkt Martin Fondse, de nieuwe Componist des Vaderlands, wel wat. 'Geen woorden scheelt verwarring en woede.'

Joost Galema

Waar in de samenleving de muren tussen verschillende groepen en stromingen hoger en onoverkomelijker worden, beweegt muziek juist in tegenovergestelde richting: de grenzen tussen genres vervagen, musici luisteren, lenen, praten en zoeken vruchtbare verbinding. Een schoolvoorbeeld hiervan vormt de nieuwe Componist des Vaderlands, Martin Fondse (54). Begonnen in de jazz en pop waaieren zijn stukken inmiddels ook uit naar klassiek. Hij staat bekend als veelvraat, en componeert en arrangeert net zo gemakkelijk voor een jazztrio of fado-ster Mariza als voor het Concertgebouworkest.

'Samen muziek maken, dwingt je naar anderen te luisteren,' zegt Fondse. 'Dat idee van gezamenlijkheid, het met z'n allen moeten doen, dat is een eigenschap van muziek waaraan de maatschappij zich kan spiegelen. In de samenleving gebeurt veel en iedereen lijkt vanuit een eerste emotie te reageren.'

Die op zichzelf gerichte houding leidt er in zijn ogen toe dat de uitersten het maatschappelijk debat regeren. 'Maar het leven kent meer dan twee kanten. In muziek hoeft tonaal niet tegenover abstract te staan. Je hebt allerlei tinten. Veel mensen spreken minachtend over het grijze midden. Mijn ervaring is dat je daar juist de meeste en mooiste kleuren vindt. Meer dan in polarisatie geloof ik in de socratische discussie: vragen stellen om tot elkaar en de essentie te komen.'

'Het
luisteren
als
leidraad'

Martin Fondse: een muzikale omnivoer

Componist Martin Fondse (Bergen op Zoom, 1967) studeert piano en lichte muziek in Arnhem, en compositie in Keulen. Fondse richt veel eigen ensembles op. Hij doorbreekt graag de grenzen tussen klassiek, jazz en wereldmuziek.

In 2017 krijgt hij voor zijn werk als 'muzikale omnivoer' de grootste Nederlandse jazzonderscheiding: de Boy Edgar Prijs.

Het componeren vormt ook zo'n zoektocht, waarbij je deuren opent en kijkt wat er binnenkomt, in plaats van dat je het huis barricadeert en je verschanst in het eigen gelijk.'

Fondse wil daarom vooral nieuwsgierigheid tot leidraad maken van zijn twee jaar als Componist des Vaderlands. Of hij nieuws gaat verklanken of muzikaal commentariëren, weet hij nog niet. 'Ik zie meer in het maken van stillevens in deze tijd van overprikkeling, waarin we nauwelijks meer tijd nemen of krijgen om te kijken wat wat is. Spotify wil kortere liedjes, want dat levert meer geld op, daarom worden we ontmoedigd langer te luisteren. En dan vragen mensen zich af waarom jonge kinderen al aan burn-out lijden.'

Hij wil in elk geval een muzikaal portret schetsen van elke provincie, en een pleidooi houden voor de muziek scholen. 'Want dat onderwijs blijkt toch essentieel voor de luistervermogens van mensen en die zijn de komende eeuw hard nodig. Ik bedenk me: als we nou allemaal eens samen neuriën. Dat kan iedereen, daarvoor hoeft je geen instrument te beheersen. Het is een mooie manier om verbonden te zijn. Geen woorden, dat scheelt verwarring en woede. Wie weet zou een nationale neuriehymne heilzaam kunnen werken.'

Fondse ging als kind zelf naar de muziekschool op het Zeeuwse eiland Tholen waar hij opgroeide. De dirigent van de harmonie kwam geregeld vragen of hij niet wilde meespelen. 'Maar ik zag mezelf niet over straat lopen met zo'n bontmuts. Later heb ik dat goedge maakt door een stuk te schrijven voor diezelfde Tholense Harmonie Concordia.'

Na zijn afstuderen in piano en lichte muziek aan de Arnhemse Hogeschool voor de Kunsten vond hij aan de Musikhochschule in Keulen in de Amerikaanse jazz-trombonist Bob Brookmeyer zijn grote inspirator en leermeester. 'Hij keek met een onbevangen blik naar muziek, los van stijl. Alles stond ter discussie in zijn lessen. Het waren monsterdagen van tien tot zes, maar niemand wilde er een minuut van missen. Jazz is bepaald niet xenofob, maar neemt van

oudsher juist veel invloeden in zich op.'

Veel componisten uit het klassieke veld daarentegen waren na de Tweede Wereldoorlog tamelijk rigide in het afzweren van bepaalde oude vormen. 'Sommigen keken neer op tonale en melodieuze muziek. Als er in de les weer iemand zei dat je niet meer kon aankomen met de toonsoort c-groot – zo geliefd in het klassieke tijdperk van Mozart en Beethoven – dan antwoordde Brookmeyer steevast: "What did c-major do to you that you have to judge him?" Zijn belangrijkste les was om je niet te verliezen in details. Je moet kunnen uitzoemen op datgene waarmee je bezig bent.'

Ook herinnert Fondse zich Brookmeyers treffende metaforen. 'Zo vergeleek hij het orkestreren met een waslijn: als de waslijn bestaat uit een melodie voor twee fluiten, dan kun je er beter niet vier trombones aan hangen. In dat geval wordt de natte was te zwaar.'

Fondse wil Nederland de komende twee jaar eveneens meenemen in de kunst van het componeren. Geen uitleg bij een voltooid werk, maar al een blik in de keuken bij de bereiding. 'Muziek is een entiteit op zich: zij stroomt door mij heen, maar ik ben haar niet. Op mijn hoofd zit een denkbeeldige trechter, waar van alles invalt, en dat geef ik een vorm, dat bezit een eigen wil waarnaar je moet luisteren. En niet alle ideeën hoeven in één werk te belanden, je kunt er beter één uitdiepen en de rest in de laten liggen voor later.'

EW

Martin Fondse fungeert de komende twee jaar als boegbeeld van de Nederlandse muziek

Marlies Wessels/ANP